

Ово можда нисте знали о... браку

Корак на луди камен

Као и свака друштвена појава, брак је једна од неисцрпних научних тема. Свој став о браку имају и биолози, и психолози, и социолози, и економисти и правници, али и обични смртници

- Културолошки корени, наслеђа и верски обичаји обликовали су брак током хиљада година. Најранија заједница веома се разликовала од данашње. Наши преци бивали су заједно зарад заштите и опстанка. Неки историчари верују да су први бракови у ствари била групна венчања, односно међусобно повезивање племена, а много касније мушкарци и жене бивали су заједно у паровима.

- Стари обреди венчања веома се разликују. Сваки народ има неке јединствене обичаје. Тако, рецимо, у Грчкој

брачни пар за време обреда у православној цркви носи венчане круне везане црвеном траком, јеврејски пар на дан венчања не једе и не пије, док се у Јапану обред завршава тако што младенци испију три гутљаја сакеа.

- Венчани прстен или бурма најстарије је обележје брака. Обичај потиче из древног Египта. Пошто је за народ поред Нила круг био симбол вечности, залог за трајну љубав и нераскидив заједнички живот обликован је у прстен. Египћани су га носили на домалом прсту леве руке јер су веровали да вена на руци тог прста иде право до срца.

Готово свака цивилизација од Египта наовамо користила је прстен као симбол брачног договора. И стари Грци су га сматрали симболом нераскидиве љубави, док су Римљани били мање романтични. Иако су и они венчано прстење, исковано од гвожђа, носили на домалом прсту леве руке, оно није било симбол љубави за цео живот већ право својине мужа над женом.

Током историје правио се од уплетене траве и коже, клесао из камена, топио и обликовао од разних метала, носио се на обе руке, и на средњем и домалом прсту. Од 13. века постао је саставни део хришћанских венчања, а од 19. века златан. Усталио се на домалом прсту јер је свештеник током обреда изговарајући речи „у име Оца, Сина и Светога духа” уз сваку светост додирнуо по један прст руке – прво палац, потом кажипрст, па средњи прст, да би уз изговорено „амин” ставио прстен на домали прст. Неки народи, попут Американаца, Мексиканаца, Италијана, Бразилаца носе га на левој руци, док га други, нарочито православци, носе на десној.

- Венчаница или венчана хаљина уприличена је дану који треба да се памти. Најчешће је бела или неке светле боје, раскошног кроја. У прошлости није изгледала тако. Младе су се одевале скромно, у најлепшу хаљину коју су већ имале. У средњем веку на Старом континенту у моди су биле венчанице зелене боје, у време Марије Стјуарт (1542–1587) биле су љубичасте. Белу венчаницу увела је британска краљица Викторија (1819–1901). Кад је на венчању 1840. године стала уз принца Алберта у складној белој хаљини, изгледала је баш онако како доликује једној краљици. И после више од века и по тако краљевски и царски жели да изгледа свака млада.

- Вео који невеста носи на глави није само модни детаљ већ траг прошлости. Има двојачко симболично значење. Некада се веровало да вео на лицу штити младу од злих духова и даје магичну снагу венчаним поклонима, а симболично обележава потчињеност и покорност мужу.

- Букет цвећа такође је део наслеђа. У римско доба букетић или венчић био је направљен од лековитих биљка које су терале зле силе и уроке, касније од разног цвећа које је симболизовало плодност. Цвеће и данас има посебно значење у многим културама. Тако на Хавајима младенци за срећу и благостање носе венчиће.

- Ни аутомобилске сирене којима се најављује пролазак свадбене поворке није ништа друго до замена за заштитна звона, клепетуше, удараљке којима су се у разним крајевима света у давна времена од младенаца терали зли духови.

- Свадбена торта, ма како изгледало да је савремени додатак веселу, такође је обичај из старих времена. Потиче из древне Грчке где су младенци секли колач од меда и сусама као залог за „сладак” брачни живот, без трзавица и размирица.

- Бракови могу да буду ендогамни, ако се склапају између чланова исте породице, и егзогамни, ако су склопљени између припадника различитих породица. Моногамија је брак једног мушкарца и једне жене, бигамија једног мушкарца с две жене или једне жене с двојцом мушкараца, а полигамија кад једна особа склапа брачну везу с више супружника. Левират је брак жене с братом покојног мужа, а сорорат брак мушкарца са сестром покојне жене.

- И дужина брака прати се од давнина. Поред свих обичаја који прате венчање, треба прегрмети многе несугласице и прилагодити се бројним разликама и опстати заједно. Зато ниједна година заједничког живота није безначајна, а неке од њих сматрају се правим малим јубилејима, па су почасно назване свадбама и треба их прославити.

Назив сваке од њих има симболично значење. Тако се прва година брака назива папирна свадба. Заједнички живот двоје људи још је неуходан и лако може да се „поцепати”. Друга година нешто је чвршћа па се назива памучна. Трећа година је кожна, а четврта свилена. Пета година у браку с децом је дрвена, а без деце волујска свадба. Десета година брака је цветна свадба, двадесета година порцеланска. Двадесет пет година брака завређује и прво драгоцено поређење. То је сребрна свадба. Бисерна је после тридесет година. Четрдесет година заједничког живота завређује назив рубинска свадба. Педесет година, или пола века брака, злата је вредно па је и јубилеј назван златна свадба. Дијамантска свадба је она после шездесет година, милосна после седамдесет година. Дуговечност брака од осамдесет година је храстова свадба, а од сто година небеска свадба.

- Најдужи брак за који се зна, склопљен 1853. године између госпође и господина Нариман из Индије, трајао је 86 година, до смрти супруга. Наримани су били између храстова и небеске свадбе.

- Највише бракова иза себе има евангелистички пастор Глин Волф (1908–1997) који се женио 29 пута.

- Најскупља свадба на свету шаха Мохамеда бин Рашида ал Мактоума и његове изабранице Саламе коштала је сто милиона долара. На њихово венчање 1981. године у Дубаи било је позвано 20.000 гостију.

- Венчање најстаријег пара обављено је 2002. године у једном старачком дому у Француској. Судбоносно да рекли су Мадлен Франсино, стара 94, и Франсоа Фернандез, стар 96 година.
- Ипак, подаци казују да се у развијеним земљама више од половине склопљених бракова, чак 51,9 одсто, оконча разводом, а на „луди камен” мушкарци не стају пре тридесете године. Највише бракова склопи се и поништи у Сједињеним Америчким Државама. У Белгији је најмање свадби, а у Јужноафричкој Републици најмање развода.

- И Бурма, најстарије обележје брака, све ређе се виђа на рукама брачних другова. Стално или повремено носи га око 74 одсто жена и 60 одсто мушкараца. Често се осуђују за сам чин венчања а у случају другог или трећег брака уопште се не купују. У златарској индустрији из године у годину бележи се пад потражње венчаног прстења.

С. Д.

... и о разводу

Корак са лудог камена

У старој Атини развод уопште није био неуобичајена појава. Муж је могао без неког нарочитог објашњења да отера жену, односно да је врати њеној породици, али је при том морао да се одрекне и мираза који је добио приликом склапања брака. На овај начин жена је остајала финансијски обезбеђена и могла је да се нада новој удаји. Велики атински државник Перикле развео се од супруге, чак се постарао и да јој нађе новог мужа, а он сам почео је да живи с љубавницом Аспазијом. И жена је, уколико је то хтела, могла да оконча брачну везу. Требало је само да напусти мужевљев дом, након чега би уследило званично изјашњавање пред судијом и развод би био окончан. Жене су ово радиле уз обавезну подршку мушких чланова породице, која би их примила назад након разлаза. Уколико би се жена осмелила да сама уђе у овај поступак, наилазила би на оштру осуду околине. Брак је могао да оконча и невестин отац. Тако се догодило с атинским тиранином Пизистратом. Како би задобио Мегаклову политичку подршку, Пизистрат се оженио његовом кћерком. Али, пошто није желео да потомство с новом женом угрози интересе његових синова из претходног брака, одбијао је да врши брачне дужности. Сазнавши за ово, Мегакле је узео натраг своју кћер, а несрећни Пизистрат је по други пут протеран из Атине.

Ei foras, mulier! Жено, изађи напоље!

Ова једноставна реченица, као и одузимање кључева које је добила као господарица куће, било је довољно да се Римљанин реши супруге. Патер фамилиас, као неприкосновени господар свега што се налази у његовом дому, могао је и да отера жену уколико је баш желео, али не без последица. У раној римској републици, свету строгих моралних начела, где се породица сматрала темељом друштва, развод је изазивао прави скандал. Цензори су 307. године пре наше ере избацили једног Римљанина из Сената зато што се развео од супруге, а да се претходно није посаветовао с племенском скупштином. Век касније, сенатор Спурије Карвилије Руга запањено је суграђане кад је отерао жену и то због тога што нису имали деце.

Али, с нестанком републике и претварањем Рима у најбогатију и најмоћнију државу на свету, олабавиле су стеге које су вековима чувале римску породицу на окупу. Ускоро ће мушкарац моћи да се растане од жене без икаквог страха од осуде околине, нудећи као повод за развод низ ситничавих и подлих замерки. Можда је жена изашла напоље непокривене главе или је ухваћена у разговору с човеком на лошем гласу или је посматрала трке у циркусу без изричите дозволе супруга. Иако се испоставило да није починила прељубу, Цезар је отерао своју жену Помпеју образлажући свој поступак речима: „Цезарова жена мора да буде ван сумње.” Најједноставније је било не рећи ништа, јер су се бракови склапали и растурали из виших, најчешће финансијских и друштвених интереса. У жељи да поправи финансије, чувени говорник Цицерон развео се од мајке своје деце након тридесет година брака, и оженио младом и богатом Публилијом. Али ни Цицеронова Теренција није остала усамљена – удавала се још два пута. До краја републике и жена је почела да ужива исту слободу. Било је довољно да се пожали мушким члановима своје породице и они би окончали брак одводећи је кући. Уколико је била без заштитника, жена се ослањала на сопствено право да напусти мужа.

Хришћански бракови

У првим вековима хришћанства развод је био легалан. Кодекс цара Јустинијана из 542. године одобрава га, наравно уз одређена ограничења. С коначним распадом Римског царства дошло је и до опадања морала. Ванбрачне заједнице, отмице, склапање брака без пристанка невестиних родитеља, отворено неверство, постајали су све чешћи. Пример је Карло Велики (742–814) који је имао пет жена и седам љубавница.

Тек почетком 13. века хришћанска црква одредила је став према браку, прогласивши га нераскидивом, светом заједницом. Развод више није био дозвољен. Једина могућност да се оконча заједнички живот била је да се брак поништи, а то је било у црквеној надлежности. Само мушкарац је могао да захтева поништење уколико би се открило да су супружници у блиском сродству, уколико би жена починила прељубу или се заклела на чедност. Након ступања на престо, Хенри VIII оженио се шпанском принцезом Катарином Арагонском, с којом је имао више деце, али је преживела једино кћерка Марија. Забринут што нема мушког потомка, 1527. године затражио је од папе Клемента VIII поништење брака. Папа је одбио. Кад је 1533. његова љубавница Ана Болен затруднела, Хенри је решио да преузме ствари у своје руке. Кентерберијски надбискуп венчао је Хенрија и Ану Болен, прогласивши претходни брак неважећим. Папа га је искључио из цркве, али је Парламент одобрио овај поступак и прогласио краља јединим поглаваром енглеске цркве.

Развод данас

Иако има доста времена како је црква прекинула управљање породичним животом и ова надлежност прешла у руке државе, нису свуда закони о разводу подједнако слободни. На Малти је развод до прошлог месеца био забрањен. У Француској, с друге стране, уопште више није неопходно да се излази пред судију. Довољан је само одлазак код нотара и потпис. У Великој Британији могуће је развести се преко интернета! Треба се само регистровати на сајту и платити 87 фунти за трошкове.

М. Б.